

Programma van maatregelen Lier – Leopoldplein 20

Natasja Reyns

Temse
2018

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2018E247) uit te voeren. Bijkomend vooronderzoek blijkt echter nodig en dient te verlopen via een uitgesteld traject. Momenteel is het terrein grotendeels bebouwd. De aanwezige bebouwing dient gesloopt te worden voor een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd kan worden. De sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag in het kader waarvan de archeologienota opgesteld werd.

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er blijkt voornamelijk sprake van een hoge archeologische verwachting met betrekking tot resten van een bastion. Ook resten van historische bebouwing, te zien op kaarten uit de 16de en de 17de eeuw, kunnen verwacht worden. In hoeverre oudere archeologische sporen op het terrein bewaard gebleven kunnen zijn is omwille van de gekende bodemingrepen uit de nieuwe en de nieuwste tijd moeilijk in te schatten. In het kader van de geplande werken zal het volledige perceel onderkelderd worden tot op een diepte van 3,20 m onder het maaiveld. Dit betekent dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief ernstig bedreigd is. Omwille van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied en de negatieve impact van de geplande werken op het bodemarchief, wordt bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig geacht.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

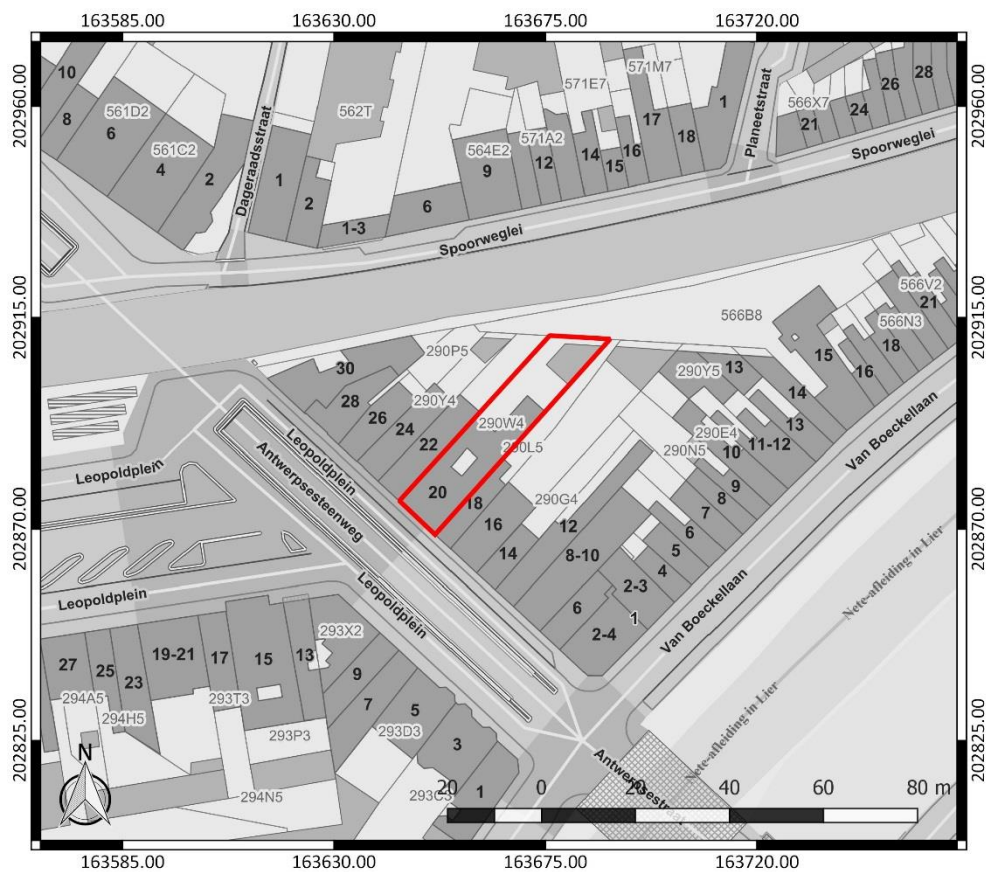
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Lier, Lier, Leopoldplein 20, Leopoldplein

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 163676, 202911
- 163689, 202910
- 163652, 202869
- 163644, 202876

Kadastrale percelen: Lier, Afdeling 3, sectie F, nummer 290w4

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen dienen te worden behandeld:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Zijn er sporen aanwezig die te relateren zijn aan het bastion dat te zien is op historische kaarten?
- Zijn er sporen die te relateren zijn aan historische bebouwing of historische weginfrastructuur en zijn deze sporen te relateren aan het beeld dat we zien op historische kaarten?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

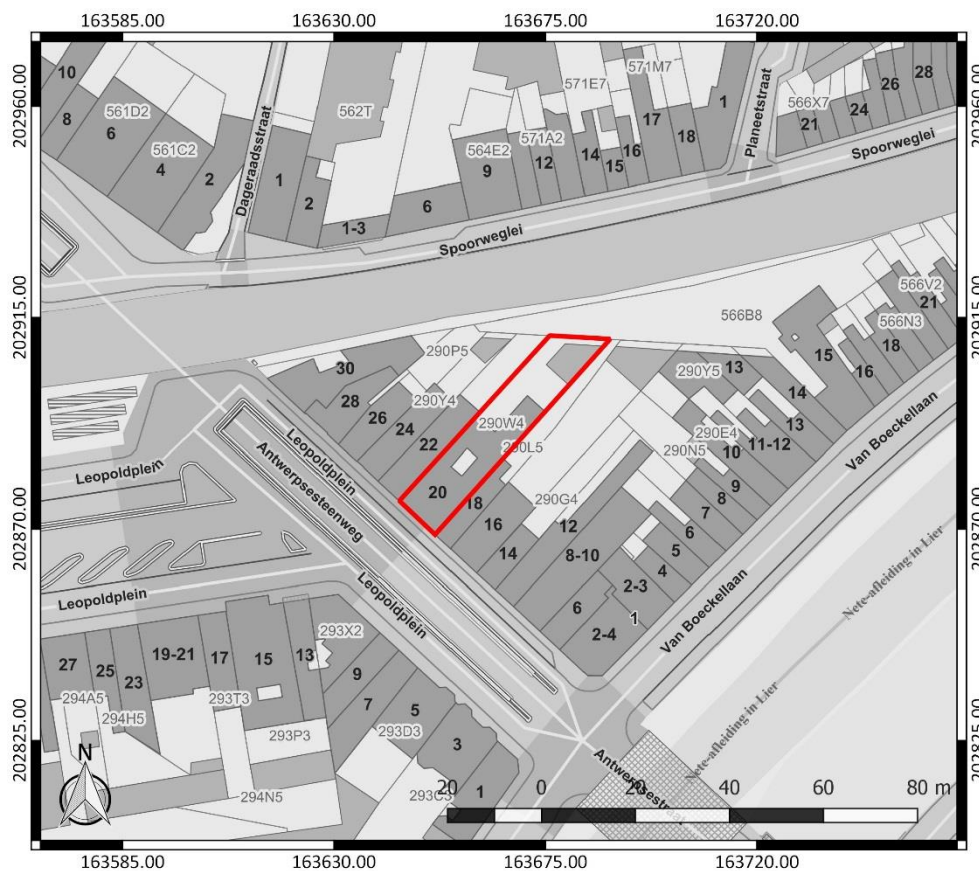
4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd is. Landschappelijk booronderzoek is evenmin relevant. We verwachten namelijk reeds enige aantasting van de oorspronkelijke natuurlijke aardkundige eenheden als gevolg van historische bodemingrepen in het kader van de stadsomwalling. Omwille daarvan wordt ook het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite laag ingeschat.

Het is wel aangewezen een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op het terrein om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 530 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2).

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied met aanduiding van de zone waar bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is (rood), geprojecteerd op het GRB (www.geopunt.be)

Onderzoekstechnieken

Het bodemarchief dient onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

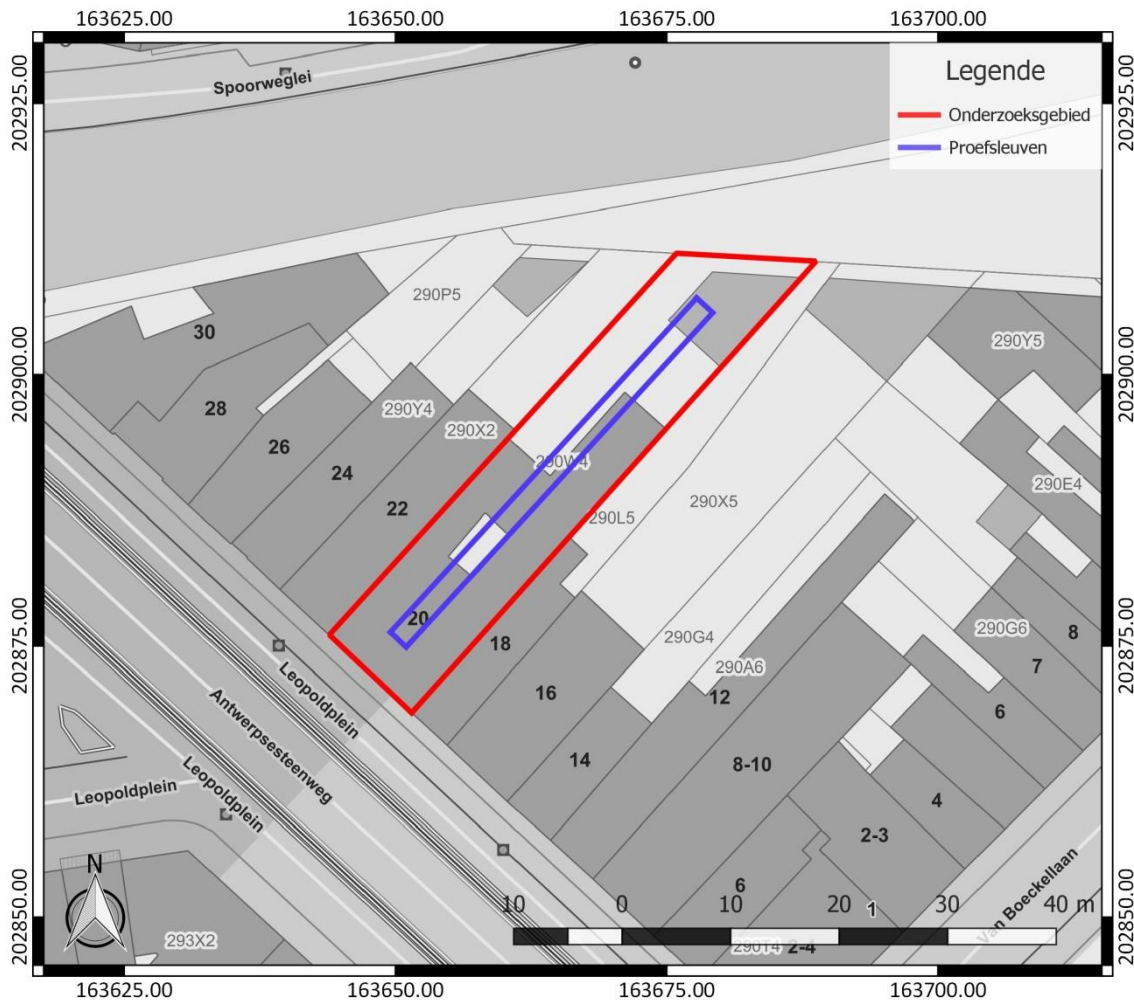
Voor aanvang van het proefsleuvenonderzoek dient de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt te worden. De uitbraak van ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog.

Proefsleuvenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Het onderzoeksgebied is vrij smal en langgerekt. Uit praktische overwegingen stellen we de aanleg van 1 proefsleuf centraal op het terrein voor. Dit is ook interessant in functie van de archeologische sporen die verwacht worden op het terrein. Door de inplanting van de proefsleuf met een noordoost-zuidwest oriëntatie, wordt een doorsnede bekomen van de verwachte archeologische resten gerelateerd aan het bastion en aan de historische weginfrastructuur.

De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10%. De voorziene proefsleuf heeft een breedte van 2 m en een lengte van 42 m. Hierdoor wordt een hogere oppervlakte van het terrein onderzocht, met name ca. 15,85 %. Voor een goede

selectie moeten de proefsleuven normaal gezien aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt normaal gezien minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. Omdat aan de hand van de proefsleuf echter reeds een percentage van ca. 15,85 % van het terrein onderzocht wordt, is de bijkomende aanleg van kijkvensters en/of dwarssleuven niet noodzakelijk indien onderzoek van de proefsleuf voldoende kan antwoorden op de gestelde onderzoeksvragen.

Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

In functie van veilige werkomstandigheden kan de breedte van de proefsleuf vergroot worden. Tijdens het proefsleuvenonderzoek wordt verwacht dat de resten van een bastion en bijhorende gracht aangesneden zullen worden. Het is de bedoeling tijdens het proefsleuvenonderzoek een doorsnede doorheen de aangetroffen resten van het bastion en de bijhorende gracht te realiseren, om de opbouw ervan in kaart te brengen. Indien de onderzijde van de resten van het bastion en/of van de gracht niet bereikt kunnen worden door middel van de proefsleuf, dienen boringen uitgevoerd te worden in de proefsleuf om het verdere verloop ervan in kaart te brengen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Omdat aan de hand van de voorziene proefsleuf reeds een percentage van ca. 15,85 % van het terrein onderzocht wordt, is de bijkomende aanleg van kijkvensters en/of dwarssleuven niet noodzakelijk indien onderzoek van de proefsleuf voldoende kan antwoorden op de gestelde onderzoeksvragen.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Eryvynck, 2016: Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Brussel.